

Spielberg'i kurtaramamak

HASAN BÜLENT KAHRAMAN

Spielberg'in sinemalarda gösterimde olan filmi 'Er Ryan'ı Kurtarmak' aslında söylendiği gibi görkemli bir savaş filmi olmanın çok ötesinde, popüler kültürün tüm ikonlarını kullanan, onlara yaslanmış, tümüyle ideolojik bir filmidir ve

bu nedenle de körlemesine övgüden ziyade dikkatli bir incelemeyi gerektirmektedir. Filmin izleyenleri derinden etkileyen ve onları adeta 'mefluç' eden sinematografik öğeleri, hareketliliği, insanda 'gerçek' izlenimi uyandıran öğeleri de bu gerçeğin dışında değildir; tersine o ideolojinin oluşturulmasında kullanılan asal araçlardır. Bütün bunlardan sonra denebilir ki, Er Ryan'ı Kurtarmak aslında Spielberg'in bugüne kadar yaptığı filmlerin en kötüsüdür ve Spielberg'in bütün başarısı ve kazancı da bu kadar kötü bir filmi 'bugüne kadar yapılmış en iyi savaş filmi' olarak sunabilmesindedir.

Popüler kültür, en başarılı örnekleri de dahil olmak üzere, temel olarak ideolojik bir kültürdür. Belli bir bilincin yalnızca işlenmesini değil aynı zamanda onun

toplumsallaştırılmasını ve güçlendirilmesini de savunur ki, o da orta sınıf kültürüdür. Ayrıntıya inmeyen, izleyenden, karşısındakini algılaması için özel ve yoğun bir çaba beklemeyen, yerleşik değer yargılarının kullanılmasını öngören, hazırlanmış kalıpların dışına çıkmayan, genel olarak kabul edilmiş imgelere yaslanan yapıt popüler kültürün bağrında yaşamaya başlar. Popüler kültür izleyicisinin eleştirel bir bilinç getirmesini, yapıtı sorgulamasını, onunla arasına bir uzaklık koymasını istemez, yapıtı da izleyeni de bir değişmezlik noktasında tutar. Kitlenin mantığını saptamaya ve kullanmaya dayandığı için de aslında faşizan bir yaklaşımı alttan alta besler. Yerellik popüler kültürün sıklıkla kullandığı bir olgudur ama kitle iletişim araçlarının, özellikle de televizyonun yarattığı dil, kitleleri efsunlayarak evrensel bir ortak dile dönüştüğünden yerellik kavramının artık o oluşumla örtüştüğü söylenebilir. Popüler kültürün her alanda evrensel önemde sanatçılar yarattığı doğrudur. Fakat onların da hiçbirisi bu çerçevenin dışına çıkmayı öngörmez. Başarıları popüler kültürün öğelerini bir mükemmellekle kullanmalarından kaynaklanır. Burada da 'zanaat'la iç içe geçmiş bir çaba söz konusudur.

Er Ryan'ı Kurtarmak bu kapsamın en somut örnek-

leri arasına girecektir. Teknik olanakları sonuna kadar kullanmakla ve onu da satışın bir yan ögesi haline getirmekle başlayan serüven aslında savaş kavramının yerleşik bilinç ve bellekteki kalıplaşmış kavramlarının öne itmekten başka bir şey yapmamaktadır. İzleyicinin cesaret-korkaklık, itaatçıyan, vazgeçiş-direnış gibi çetli çatışma öğeleri arasında sıkıştırıldığı, öylelikle de bugüne değin yapılmış tüm savaş filmlerinin parça parça işlediği ve insanlara kabul ettirdiği temel değer yargılarını bünyesinde toplayan film sonuç itibarıyla de onu şiddet ve milliyetçilik noktalarında hapsedmektedir. Bu anlayışın 'vatan için ölmek gerekir'den başka bir özelliğinin olamayacağı ise açıktır. Kaldı ki, Spielberg aslında bilinen yöntemlerini kullanmaktadır. Schindler'in Listesi de aynı kaynaktan besleniyordu. Önce, kırıp kurtulamayacağı bir kelepçeyle bağladığı ve eleştiri takatini tükettiği izleyiciyi daha sonra vermek istediği mesajın altında ezmek. Yahudilere yapılan onca zulümden sonra insanın iyiliği konusunda kimsenin söyleyeceği bir şey olamayacağı gibi, uğruna bunca güneşin battığı vatan da...

Er Ryan belki kurtuldu ama Spielberg de, filmi beğenenler de asla kurtarılamayacaktır.